

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดเชียงใหม่ถือเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งที่สำคัญของภาคเหนือตอนบน มีสถานีขนส่งที่ให้บริการและอำนวยความสะดวกในการเดินทางแก่ประชาชนที่สำคัญอยู่ 2 แห่ง คือ สถานีขนส่งเชียงใหม่แห่งที่ 1 หรือ ขนส่งช้างเผือก และสถานีขนส่งแห่งที่ 2 หรือ อาเขต โดยอาเขตเป็นสถานีขนส่งที่ให้บริการแก่ประชาชนในการเดินทางไปต่างจังหวัด ส่วนขนส่งช้างเผือก เป็นสถานีขนส่งที่ให้บริการประชาชนในการเดินทางไปภายในอำเภอต่างๆของจังหวัดเชียงใหม่ ขนส่งช้างเผือก จึงเป็นจุดศูนย์รวมที่จอดรถโดยสารของผู้ประกอบการรถโดยสารประจำทาง และรถโดยสารรับจ้างไม่ประจำทางระหว่างอำเภอของจังหวัดเชียงใหม่ มีปริมาณรถเข้าออกเฉลี่ยวันละ 500 เที่ยว จึงทำให้ขนส่งช้างเผือกเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งภายในจังหวัดที่มีความสำคัญต่อประชาชนชาวเชียงใหม่และคนที่มาใช้บริการอย่างมาก โดยคนที่มาใช้บริการที่สถานีขนส่งช้างเผือก ส่วนมากจะเป็นคนในพื้นที่และอาจมีนักท่องเที่ยวบ้างเล็กน้อย โดยรถที่เข้าออกขนส่งช้างเผือกส่วนใหญ่เป็นรถรับจ้างไม่ประจำทางขนาดเล็กถึงร้อยละ 70 (ศูนย์ข่าวภูมิภาค กรุงเทพธุรกิจ วันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2547) ส่วนที่เหลือจะเป็นรถโดยสารประจำทางภายในจังหวัดที่มีทั้งหมด 7 สาย คือ สายเชียงใหม่ – ลำพูน สายเชียงใหม่ – ฮอด สายเชียงใหม่ – ฝาง สายเชียงใหม่ – จอมทอง สายเชียงใหม่ – แม่ใจ สายเชียงใหม่ – เวียงแหง และสายเชียงใหม่ - พร้าว โดยที่รถโดยสารประจำทางสายที่มีผู้ใช้บริการจำนวนมากก็คือ รถโดยสารประจำทางสายเชียงใหม่ - ฝาง ซึ่งพิจารณาได้จากประเภทรถโดยสารที่มีถึง 3 ลักษณะในการให้ผู้โดยสารเลือกใช้บริการ และจำนวนรถโดยสารแต่ละประเภท รวมถึงจำนวนเที่ยวที่ออกในแต่ละวัน ซึ่งรถโดยสารประจำทางสายเชียงใหม่ – ฝาง (รถบัส) มีรถให้บริการจำนวน 41 คัน วิ่งให้บริการรับส่งผู้โดยสารวันละ 33 เที่ยว ส่วนรถตู้มีจำนวน 21 คัน วิ่งให้บริการรับส่งผู้โดยสารวันละ 20 เที่ยว และรถโดยสารขนาดเล็ก (สี่ล้อส้ม) ประจำทางสายเชียงใหม่ – ฝาง มีจำนวนรถ 27 คัน วิ่งให้บริการรับส่งผู้โดยสารวันละ 23 เที่ยว (ดังตารางที่ 1.1)ซึ่งจำนวนการวิ่งให้บริการที่กล่าวมานั้นเป็นจำนวนการวิ่งรถตามปกติ แต่ถ้าเป็นช่วงเทศกาลจำนวนเที่ยวรถจะเพิ่มมากขึ้นอีก จึงทำให้จำนวนเที่ยวที่ให้บริการนั้นต้องมีมากขึ้นก็เพื่อที่จะรองรับจำนวนผู้ใช้บริการที่มีจำนวนมากที่จะเดินทางจากเชียงใหม่ไปอำเภอฝาง หรือเดินทางจากอำเภอฝางไปเชียงใหม่

ตารางที่ 1.1 แสดงประเภทรถโดยสารประจำทางเชียงใหม่-ฝาง ณ ขนส่งช้างเผือก

ประเภทรถโดยสาร	จำนวนรถ (คัน)	จำนวนเที่ยว (ไป-กลับ)
รถโดยสารประจำทาง (รถบัส)	40	33
รถตู้	21	20
รถโดยสารขนาดเล็ก(สี่ล้อสี่ล้อ)	27	23
รวม	88	76

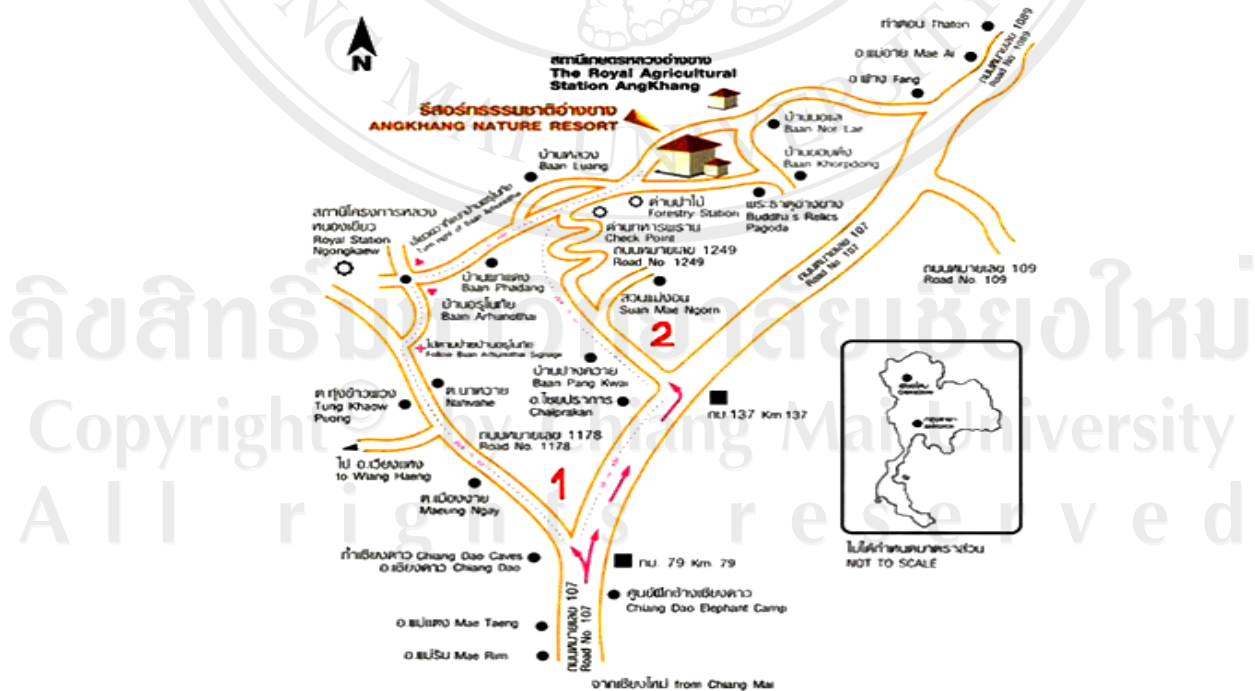
ที่มา : บริษัท ขนยยนต์นครเชียงใหม่ จำกัด

เส้นทางสายเชียงใหม่ – ฝาง เป็นเส้นทางที่ผ่านไปสู่อำเภอต่างๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ได้หลายอำเภอไม่ว่าจะเป็นอำเภอแม่ริม อำเภอแม่แตง อำเภอเชียงดาว อำเภอไชยปราการและสิ้นสุดที่อำเภอฝาง โดยรถโดยสารประจำทางสายเชียงใหม่ – ฝาง เป็นรถโดยสารประจำทางที่ให้บริการแก่ผู้โดยสารที่จะเดินทางไปยังอำเภอฝาง จากรายงานสถิติจำนวนประชากร และบ้าน รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล ประจำปีพ.ศ.2550 ของกรมการปกครอง ฝางเป็นอำเภอที่สำคัญแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ และเป็นอำเภอขนาดใหญ่ที่มีประชากรอาศัยอยู่มากที่สุดเป็นอันดับหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ รองลงมาเป็นอำเภอเมือง โดยอำเภอฝางมีประชากรอาศัยอยู่ถึง 113,371 คน นอกจากนั้นอำเภอฝางยังมีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญ สวยงามและโด่งดังหลายแห่ง ไม่ว่าจะเป็นคอกอ่างขาง โป่งน้ำร้อนฝาง รวมถึงสวนผลไม้เมืองหนาว เช่น สวนส้ม ไร่องุ่น เป็นต้น จึงเป็นสิ่งดึงดูดให้มีผู้คนเดินทางมาเที่ยวชมเป็นจำนวนมาก อำเภอฝางเป็นอำเภอที่อยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ประมาณ 150 กิโลเมตร และใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 3 ชั่วโมง การเดินทางไปอำเภอฝางนั้น ด้วยลักษณะเส้นทางที่เป็นเส้นทางที่คดเคี้ยวขึ้นเขา คนส่วนมากจึงนิยมที่จะเดินทางโดยใช้บริการรถโดยสารประจำทางมากกว่าการใช้รถส่วนตัว จึงทำให้รถโดยสารประจำทางสายเชียงใหม่ – ฝาง เข้ามามีบทบาทในการเดินทางของประชาชนที่จะเดินทางไปยังอำเภอฝางเป็นอย่างมาก (รูปที่ 1.1)

รถโดยสารประจำทางสายเชียงใหม่ – ฝาง มีการให้บริการรถโดยสารถึง 3 ลักษณะดังที่กล่าวมาข้างต้น คือ รถโดยสารประจำทาง (รถบัส) รถตู้ และรถร่วม ซึ่งก็คือ รถโดยสารขนาดเล็ก (สี่ล้อสี่ล้อ) ประจำทางสายเชียงใหม่-ฝาง เป็นรถที่ได้ขอเข้าร่วมเส้นทางกับบริษัทขนยยนต์นครเชียงใหม่ ซึ่งรถโดยสารทั้ง 3 ลักษณะมีเพียงรถโดยสารขนาดเล็กเท่านั้นที่มีผู้ประกอบการเป็นเจ้าของรถ ส่วนรถบัสและรถตู้ บริษัทขนยยนต์นครเชียงใหม่เป็นผู้ประกอบการ โดยมีการจ้างพนักงานขับรถและให้เงินเดือนเป็นค่าตอบแทน รถบัสและรถตู้จะเป็นรถโดยสารที่ให้บริการด้าน

ผู้โดยสารโดยตรง ส่วนรถโดยสารขนาดเล็ก (สี่ล้อส้ม) จะเป็นรถที่ให้บริการทั้งผู้โดยสารและ บริการรับส่งของฝาก แต่ส่วนมากรถโดยสารขนาดเล็ก (สี่ล้อส้ม)จะเน้นไปที่ของฝากมากกว่า เนื่องจากการที่มีรถโดยสารให้บริการถึง 3 ลักษณะ ผู้โดยสารจึงมีทางเลือกในการใช้บริการ โดย ส่วนมากผู้โดยสารจะเลือกใช้บริการรถโดยสารประจำทาง(รถบัส) กับรถตู้เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจาก นั่งสะดวกสบายกว่ารถโดยสารขนาดเล็ก (สี่ล้อส้ม) รองลงมาถึงจะเป็นรถโดยสารขนาดเล็ก (สี่ล้อ ส้ม) ประจำทางสายเชียงใหม่-ฝาง แต่ถ้าเป็นการรับฝากส่งของ ส่วนใหญ่จะใช้บริการรถโดยสาร ขนาดเล็ก (สี่ล้อส้ม) เนื่องจากรถโดยสารขนาดเล็ก (สี่ล้อส้ม) บริการรับส่งของถึงที่ โดยของที่ฝาก ส่งจากเชียงใหม่ไปอำเภอฝาง ส่วนมากจะเป็นอาหารทะเล อะไหล่รถยนต์ รถจักรยานยนต์ เป็นต้น แต่ถ้าเป็นของที่ฝากจากอำเภอฝางมาเชียงใหม่ จะเป็นผลผลิตทางการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นพืช ผัก ผลไม้ตามฤดูกาล เช่น ส้ม พุทรา องุ่น พริก และกระเทียม เป็นต้น ซึ่งของฝากเหล่านี้ผู้ส่งของไม่ นิยมส่งทางรถโดยสารประจำทาง(รถบัส)และรถตู้ รถโดยสารประจำทาง (รถบัส) จะรับได้เพียง ของฝากชิ้นเล็กๆ เช่น ซองเอกสาร กล่องขนม เป็นต้น จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า รถโดยสารขนาด เล็ก (สี่ล้อส้ม) ประจำทางสายเชียงใหม่ – ฝาง จึงเป็นอีกทางเลือกของผู้โดยสารและผู้ฝากของใน การเลือกใช้บริการด้านการขนส่ง นอกเหนือจากการใช้บริการจากรถโดยสารประจำทางและรถตู้

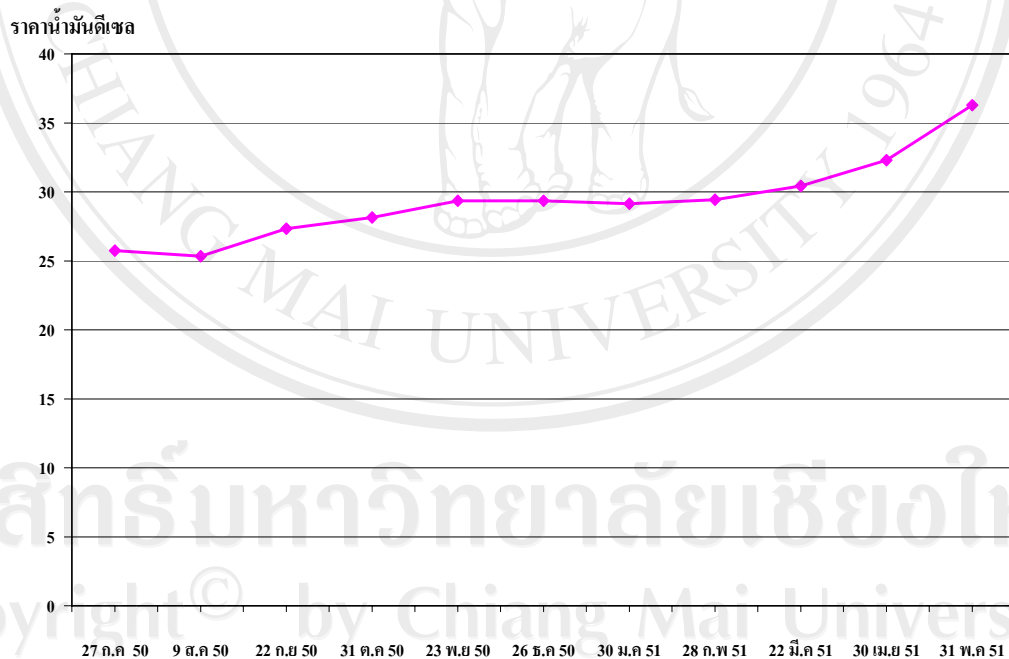
รูปที่ 1.1 แผนที่เส้นทางเชียงใหม่ – ฝาง

ที่มา: สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง

เนื่องจากในปัจจุบันภาวะราคาน้ำมันที่มีแนวโน้มสูงขึ้น (รูปที่ 2.1) ทำให้ธุรกิจรถโดยสารขนาดเล็ก (สี่ล้อสี่ม) ประจำทางสายเชียงใหม่ – ฝาง ที่ต้องใช้น้ำมันเป็นปัจจัยหลักในการประกอบธุรกิจได้รับผลกระทบกระท่อนมาก โดยเฉพาะน้ำมันดีเซล ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินงานของผู้ประกอบการรถโดยสารขนาดเล็ก(สี่ล้อสี่ม) ประจำทางสายเชียงใหม่ - ฝาง นับตั้งแต่ปี 2545 น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว (โซล่า) ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีราคาขายปลีก ลิตรละ 15.23 บาท ต่อมาเมื่อวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2551 เพิ่มขึ้นเป็นลิตรละ 29.14 บาท และในวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2551 น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว (โซล่า) มีราคาขายปลีกลิตรละ 36.27 บาท โดยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามลำดับ จากวิกฤติการณ์ราคาน้ำมันดังกล่าว จึงส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการรถโดยสารขนาดเล็ก (สี่ล้อสี่ม) ประจำทางสายเชียงใหม่ – ฝาง ที่ต้องใช้น้ำมันเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินงานต้องรับภาระต้นทุนที่เพิ่มขึ้น ในขณะที่ค่าโดยสารและอัตราค่ารับฝากของกลับไม่ได้เพิ่มขึ้นตามการเพิ่มขึ้นของราคาน้ำมันมากนัก

รูปที่ 2.1 แสดงราคาน้ำมันช่วงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2550 – เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2551

ที่มา : สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน (2551)

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาต้นทุนและรายได้ของผู้ประกอบการรถโดยสารขนาดเล็ก ประจำทางสายเชียงใหม่-ฝาง รวมถึงพฤติกรรมของผู้ใช้บริการตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของผู้ประกอบการและผู้ให้บริการรถโดยสารขนาดเล็ก (สี่ล้อสี่ม) ประจำทางสาย

เชียงใหม่-ฝาง เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาเป็นแนวทางในการประกอบการจัดโดยสารขนาดเล็ก รวมถึงแนวทางด้านการขนส่งให้มีประสิทธิภาพที่สุด

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงโครงสร้างต้นทุนและรายได้ในการประกอบการรถโดยสารขนาดเล็ก (สี่ล้อสี่ม) ประจำทางสายเชียงใหม่-ฝาง
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของผู้ประกอบการรถโดยสารขนาดเล็ก (สี่ล้อสี่ม) ประจำทางสายเชียงใหม่-ฝาง
3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้ใช้บริการรถโดยสารขนาดเล็ก (สี่ล้อสี่ม) ประจำทางสายเชียงใหม่-ฝาง
4. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของผู้ใช้บริการรถโดยสารขนาดเล็ก (สี่ล้อสี่ม) ประจำทางสายเชียงใหม่-ฝาง

1.3 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นสำนักงานขนส่งจังหวัดเชียงใหม่ ได้รับทราบข้อมูล เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการขนส่งให้มีประสิทธิภาพ และผู้ประกอบการรถโดยสารขนาดเล็ก (สี่ล้อสี่ม) ประจำทางสายเชียงใหม่-ฝาง สามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการประกอบการธุรกิจต่อไปได้

1.4 ขอบเขตการศึกษา

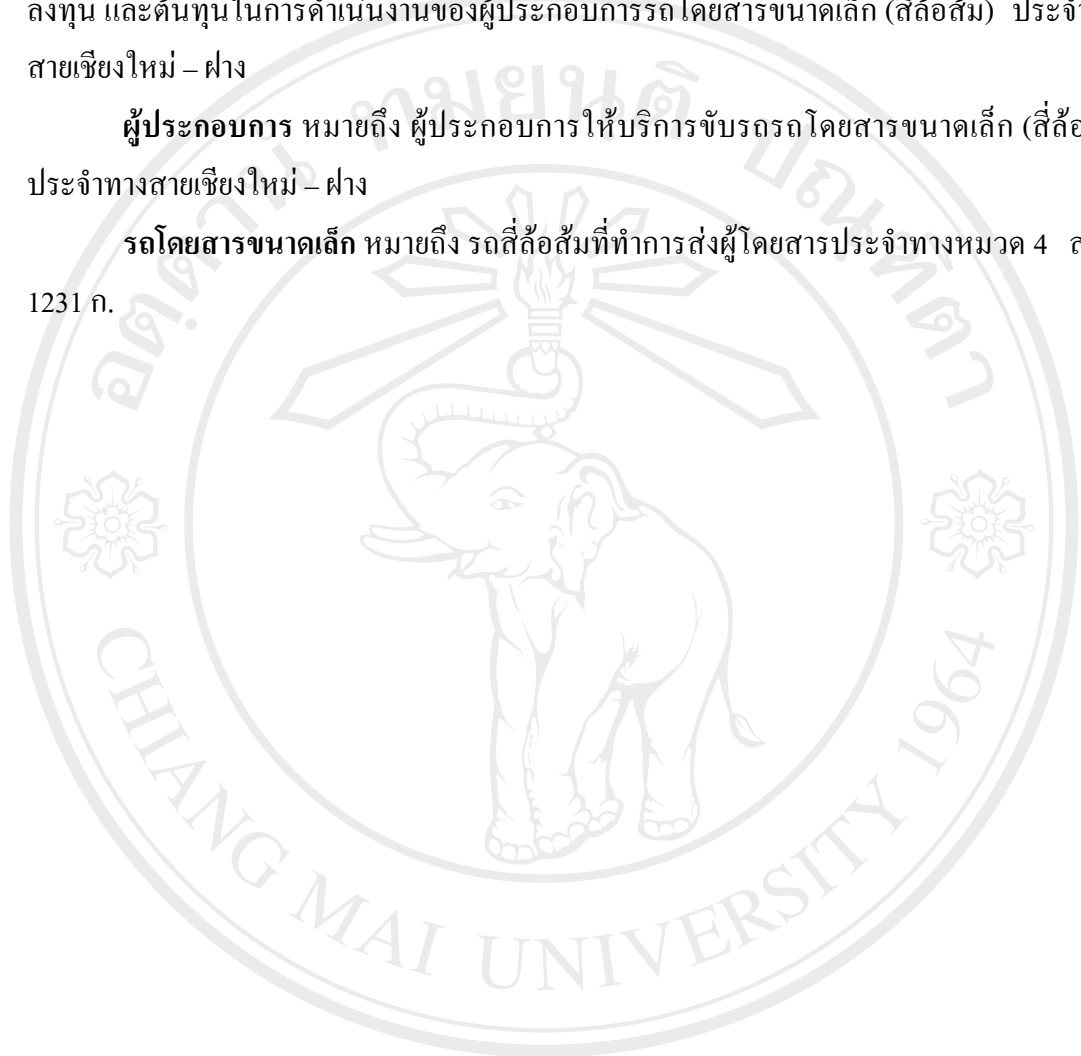
ในการศึกษาครั้งนี้ ทำการวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนและรายได้ ของการประกอบการรถโดยสารขนาดเล็ก (สี่ล้อสี่ม) ประจำทางสายเชียงใหม่ – ฝาง และพฤติกรรมของผู้ใช้บริการรถโดยสารขนาดเล็ก (สี่ล้อสี่ม) ในการเดินทาง ประจำทางสายเชียงใหม่-ฝาง ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของการประกอบการและการใช้บริการรถโดยสารขนาดเล็ก (สี่ล้อสี่ม) ประจำทางสายเชียงใหม่-ฝาง โดยจะทำการศึกษาในช่วง เดือนเมษายน ถึง เดือนพฤษภาคม ปี พ.ศ. 2551

1.5 นิยามศัพท์

ต้นทุน คือ ส่วนที่ผู้ประกอบการจะต้องเสียไปในการที่จะประกอบกิจการ ตั้งแต่ต้นทุนการลงทุน และต้นทุนในการดำเนินงานของผู้ประกอบการรถโดยสารขนาดเล็ก (สี่ล้อสี่ม) ประจำทางสายเชียงใหม่ – ฝาง

ผู้ประกอบการ หมายถึง ผู้ประกอบการให้บริการขับรถโดยสารขนาดเล็ก (สี่ล้อสี่ม) ประจำทางสายเชียงใหม่ – ฝาง

รถโดยสารขนาดเล็ก หมายถึง รถสี่ล้อสี่มที่ทำการส่งผู้โดยสารประจำทางหมวด 4 สายที่ 1231 ก.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved